

Vergaderjaar 2015–2016

29 452

Tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel

Nr. 200

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 juni 2016

Met deze brief informeer ik u over het aantal voorvallen van ongeoorloofde afwezigheid van tbs-gestelden in 2015 en het aantal keren dat de regeling «één jaar geen verlof» is toegepast. Daarnaast wordt u geïnformeerd over de effectiviteit van de «één jaar geen verlof»-regeling en het type delict waarvoor deze regeling wordt toegepast. Hiermee geef ik invulling aan mijn toezegging gedaan tijdens het algemeen overleg tbs van 28 oktober jl. (Kamerstuk 33 628, nr. 13)

1. Analyse ongeoorloofde afwezigheid

In de onderstaande tabel is het aantal ongeoorloofde afwezigheden (OA) ten opzichte van het aantal tbs-gestelden met een verlofmachtiging sinds 2011 uiteengezet.¹ Een tbs-gestelde kan jaarlijks meerdere verlofbewegingen maken, maar beschikt over één verlofmachtiging. In 2015 zijn 44 tbs-gestelden in totaal 49 maal ongeoorloofd afwezig geweest. Zij zijn allen retour. In 32 gevallen was dat binnen 24 uur.

Jaar	Machtigingen	OA	Percentage
2011	1.185	37	3,12%
2012	1.219	56	4,59%
2013	1.174	35	2,98%
2014	1.110	39	3,51%
2015	976	49	5,02%
TOTAAL	5.664	216	3,81%

Jaarlijks fluctueert het percentage OA's enigszins vanwege de kleine aantallen, maar het aantal blijft zeer beperkt ten opzichte van het totaal aantal verlofbewegingen; in 2015 waren er dat er ongeveer 50.000.

¹ Het aantal lopende machtigingen is op peildatum.

Hieronder is per forensisch psychiatrisch centrum (FPC) de ongeoorloofde afwezigheid in absolute aantallen voor 2013, 2014 en 2015 weergegeven, inclusief het percentage ongeoorloofde afwezigheden ten opzichte van het gemiddeld aantal verlofmachtigingen waarover een kliniek in het desbetreffende jaar beschikte.

FPC	2013	%	2014	%	2015	%
Oostvaarderskliniek	2	1,77	3	2,97	4	4,21
Veldzicht	3	2,52	3	2,59	3	¹
De Rooyse Wissel	6	4,44	8	6,67	4	3,64
Kijvelanden	3	3,53	1	1,20	2	2,15
Oldenkotte	4	5,00	1	2,17	–	²
H. van der Hoevenkliniek	2	1,34	2	1,32	3	1,88
Pompestichting	6	4,69	2	1,60	6	3,68
Dr. S. van Mesdag	4	2,50	9	5,56	12	6,70
2landen	0	0,00	1	2,70	–	³
GGZ Drenthe	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Woenselse Poort	4	8,57	0	0,00	6	12,00
Inforsa	0	0,00	5	19,23	2	10,00
Trajectum	1	1,01	4	4,21	7	7,00
Totaal	35	2,90%	39	3,42%	49	5,02%

¹ FPC Veldzicht: TBS capaciteit afgebouwd in 2015 en per 1 januari 2016 ingezet voor andere doelgroepen. Aantal verlofmachtigingen is hiermee geen representatief cijfer.

² FPC Oldenkotte: Per 1 januari 2015 capaciteit afgebouwd.

³ FPC 2Landen: Per 1 april 2015 capaciteit afgebouwd.

Bij instellingen met een relatief hoge score zoals het FPC Dr. S. van Mesdag en de FPK's Trajectum, de Woenselse Poort en Inforsa, wordt in de gesprekken tussen de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de FPC's gezien wat de oorzaken hiervan zijn en waar maatregelen kunnen worden getroffen. Naar aanleiding van de getallen van 2014 is expliciet stil gestaan bij het onderwerp ongeoorloofde afwezigheid in soortgelijke gesprekken met de directie van FPC De Rooyse Wissel. Hier is in 2015 een verbetering zichtbaar geworden.

Ontvluchtingen

Er is één ontvluchting geweest in 2015. Van een ontvluchting is sprake als een tbs-gestelde zich zonder toestemming begeeft buiten een beveiligd gebouw of terrein. In dit geval heeft een tbs-gestelde toestemming gekregen voor verlof zonder dat hier een passende machtiging voor was afgegeven. Het voorval is daardoor formeel geregistreerd als een ontvluchting. De directie van de betreffende instelling heeft kort daarop maatregelen getroffen ter voorkoming van herhaling. Dit is in 2012 tevens eenmaal voorgekomen, in 2013 en 2014 waren geen ontvluchtingen.

Verlofbeleid

Verlof is een belangrijk onderdeel bij de resocialisatie van tbs-gestelden. Naast het doel bescherming van de maatschappij zijn FPC's belast met de taak van behandeling om tbs-gestelden op een veilige manier terug te laten keren in de samenleving. Door het stapsgewijs toestaan van vrijheden kan op een verantwoorde wijze toegewerkt worden naar terugkeer in de samenleving en worden de maatschappelijke risico's tot een minimum beperkt. Dit verlofbeleid is gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwde risicotaxatie-instrumenten. Verlof wordt alleen verleend indien de behandeling en de veiligheid dit toelaten. Hierbij is een belangrijke rol toebedeeld aan het onafhankelijke Adviescollege Verlof-toetsing TBS, dat adviseert over de veiligheid bij aanvragen voor tbs-verlof.

In drie gevallen heeft iemand tijdens verlof een nieuw strafbaar feit gepleegd.² Deze tbs-gestelden zijn aangehouden en in voorlopige hechtenis gesteld. Indien de tbs-gestelde ongeoorloofd afwezig is, is dat een duidelijk signaal om nadere afspraken te maken over het resocialisatietraject. Het risicomanagement wordt aangescherpt of de tbs-gestelde wordt gedurende één jaar geen verlof verleend.

2. Effectiviteit en aard van de maatregel 1-jaar-geen-verlof

Sinds 1 januari 2011 wordt aan tbs-gestelden die hetzij uit begeleid verlof, hetzij uit onbegeleid verlof langer dan 24 uur ongeoorloofd afwezig zijn geweest één jaar geen verlof verleend, tenzij zwaarwegende persoonlijke omstandigheden zich daartegen verzetten. Ook tbs-gestelden die door het OM als verdachte worden vervolgd voor een strafbaar feit (gepleegd tijdens verlof of tijdens hun verblijf in de kliniek) waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, mogen één jaar niet met verlof. In 2015 is deze regeling bij 25 tbs-gestelden toegepast. Van deze 25 tbs-gestelden was 13 maal sprake van ongeoorloofde afwezigheid en 12 maal van verdenking van een strafbaar feit.³ Bij tbs-gestelden die minder dan 24 uur ongeoorloofd afwezig waren, kan DJI met mijn mandaat op basis van nadere informatie en een nieuwe risicoanalyse van het FPC besluiten of de machtiging moet worden ingetrokken. In 2015 is bij 36 van de 49 ongeoorloofde afwezigheden de verlofmachtiging niet ingetrokken, omdat de ongeoorloofde afwezigheid niet als ernstig werd beoordeeld en deze niet heeft geleid tot terugval in risicogedrag. Maatwerk in het belang van de behandeling is hier noodzakelijk.

Sinds de inwerkingtreding van de maatregel in 2011 is deze in totaal 116 maal toegepast. In de onderstaande tabel is weergegeven in welke mate de maatregel per jaar is toegepast, uitgesplitst in toepassing na ongeoorloofde afwezigheid en toepassing na verdenking van een strafbaar feit.

Maatregel 1 jaar geen verlof	Toepassing na ongeoorloofde afwezigheid	Toepassing na (verdenking) strafbaar feit ¹	Totaal
2011	17	0 ²	17
2012	26	7	33
2013	14	7	21
2014	12	8	20
2015	13	12	25
Totaal	83	34	116

¹ Hierbij gaat het om de aantallen die vermeld zijn in de brieven aan de Tweede Kamer, gecorrigeerd met na-ijleffecten voor zover dit bekend is.

² NB: de maatregel 1 jaar geen verlof is toegepast naar aanleiding van de ongeoorloofde afwezigheid toegepast, niet naar aanleiding van het delict.

De aard van de strafbare feiten waarvoor de maatregel is opgelegd, betreft voor het merendeel diefstallen en gewelddadige incidenten binnen het FPC. De maatregel is ook meerdere malen toegepast als gevolg van incidenten tijdens verlof zoals winkeldiefstallen en bedreiging. Slechts in

² 19 mei 2015: aanhouding op verdenking van een poging inbraak te Nijmegen;
1 september 2015: aanhouding op verdenking van een steekpartij in een supermarkt te Purmerend;
16 december 2015: aanhouding op verdenking van het plegen van een tweetal overvallen te Groningen.

³ Het gaat hier om de eerder genoemde strafbare feiten tijdens OA (poging inbraak, steekpartij, overval). De overige incidenten betreffen diefstallen of gewelddadige incidenten binnen het FPC.

een enkel geval is sprake van een gewelds- of zedendelict ten tijde van vrijheden buiten het FPC. Uw Kamer is over deze feiten jaarlijks geïnformeerd. In dergelijke gevallen volgt arrestatie en is de afhandeling van dit incident in handen van politie en het openbaar ministerie (OM).

Geconcludeerd kan worden dat sinds de invoering ervan in 2011 het aantal ongeoorloofde afwezigheden ongeveer gelijk is gebleven aan de aantallen in de jaren ervoor. Een combinatie van interventies heeft ervoor gezorgd dat sinds 2007 het percentage ongeoorloofde afwezigheden afgezet tegen het totaal aantal verlofmachtigingen stabiel is gebleven. Zoals bij alle maatregelen gericht op preventie, is het directe effect van enkel de «één jaar geen verlof»-regeling op het aantal ongeoorloofde afwezigheden lastig aan te tonen. Ook andere omstandigheden kunnen immers een rol spelen, zoals effecten van andere maatregelen die de FPC's nemen om ongeoorloofde afwezigheid terug te dringen.

De FPC's zijn van mening dat zeker bij onttrekkingen waarbij geen incidenten plaatsvinden, dan wel bij lichte strafbare feiten, het intrekken van het verlof voor minimaal één jaar disproportioneel is. Niet alleen gezien de kosten die gemoeid zijn met één jaar langer binnen houden van een tbs-gestelde, maar ook gezien de vertraging die de tbs-gestelde zelf oploopt in zijn behandeling. Niet een onttrekking op zich of de tenlastellegging van een strafbaar feit sec zou centraal moeten staan in de beoordeling om het verlof in te trekken, maar de mate van het recidive-risico. De FPC's hebben hun zienswijze met betrekking tot de maatregel één-jaar-geen-verlof ingebracht bij de Taskforce behandelduur TBS. Dit heeft geleid tot aanbevelingen van deze Taskforce waarover mijn ambtsvoorganger u bij brief van 12 januari 2015 heeft geïnformeerd.⁴ Ik sluit mij aan bij de aanbevelingen van de Taskforce en daarmee bij de toezegging van mijn ambtsvoorganger: indien het FPC aannemelijk kan maken dat zwaarwegende persoonlijke omstandigheden zich tegen de maatregel verzetten, zal waar nodig ruimhartiger gebruik worden gemaakt van de bestaande mogelijkheid om de maatregel niet toe te passen. Tevens heeft mijn ambtsvoorganger reeds toegezegd de maatregel alleen toe te passen wanneer het OM daadwerkelijk overgaat tot vervolging, en de maatregel niet toe te passen bij een sepot of een transactievoorstel.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
K.H.D.M. Dijkhoff

⁴ Brief d.d. 12 januari 2015 «eindrapportage Taskforce Behandelduur tbs». Kamerstuk 29 452, nr. 187.